

Тернопільська обласна рада
Управління освіти і науки Тернопільської облдержадміністрації
Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка

Кафедра педагогіки та психології

ЗАТВЕРДЖЕНО
Проректор з навчальної роботи

«30» серпня 2019 р.

М.Б. Боднар

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

спеціальність 014 Середня освіта (Інформатика)

освітньо-професійна програма Середня освіта (Інформатика)

Боднар М.Б. Психологія особистості [робоча програма з варіативної навчальної дисципліни для студентів спеціальності 014 Середня освіта (Інформатика)] /– М.Б. Боднар, Кременець, 2019. – 14 с.

Розробник: **Боднар Марія Богданівна**, кандидат психологічних наук, доцент кафедри педагогіки та психології Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри педагогіки та психології
Протокол № 1 від 30.08.2019 року

Завідувач кафедри
педагогіки та психології

Л.М. Кравець

“30” _____ серпня _____ 2019 року

1. Вступ

Професійна підготовка майбутніх фахівців доповнюється включенням до вибіркової частини змісту освіти освітньо-професійної програми підготовки бакалавра актуальних проблем життєтворчості особистості, що сприятиме формуванню загальних та фахових компетентностей і значною мірою підсилить програмні результати навчання. Це обумовлюється тим, що на сучасному етапі розвитку освітньої та інших галузей набуває актуальності проблема особистісного розвитку, моделювання життєвого шляху, окреслення життєвих перспектив та планів, вибір оптимального рівня життєвих домагань.

У процесі вивчення освітнього компоненту Психологія особистості значна увага приділена проблемі особистісного зростання та різним векторам самоактуалізації молоді. Серед проблем вивчення: проблема психології статі, аспекти буденності та небуденності, сприймання часу та простору життя, самоставлення особистості, індивідуальних особливостей життєвої траєкторії та наративів біографії життя.

2. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка	Вибіркова	
	Спеціальності: 014 Середня освіта (Інформатика)	Рік підготовки	
Індивідуальне навчально-дослідне завдання – 1	Освітньо-професійна програма: Середня освіта (Інформатика)	III	
		Семестр	
		V	V
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 Самостійної роботи студента – 3,3	Освітній рівень: перший (бакалаврський)	18 год.	8 год.
		Практичні, семінарські	
		16 год.	6 год.
		Лабораторні	
		–	
		Самостійна робота	
		56 год.	76 год.
Форма екзамен	контролю:		

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить (%):
для денної форми навчання – 38/62 (42%/ 58%)

3. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: ознайомити студентів з головними підходами до пізнання особистості, міжособистісних взаємовідносин, сучасними теоріями особистості; проблемами життєвого світу та життєвого вибору особистості, життєвим домаганнями та життєвими завданнями як способом моделювання майбутнього, а також особливостями сприймання часу і простору людського життя та можливостями життєтворчості особистості.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен оволодіти такими компетентностями:

Загальні компетентності

(ЗК5) Здатність бути критичним і самокритичним.

(ЗК8) Здатність працювати як автономно, так і в команді на засадах міжособистісної взаємодії.

Фахові компетентності

(ФК1) Здатність усвідомлювати соціальне значення педагогічної професії та дотримуватися принципів професійної етики вчителя інформатики.

(ФК2) Здатність проектувати і провадити освітній процес із врахуванням сучасного розвитку суспільства та рівня підготовленості учня.

(ФК14) Здатність педагога до критичного аналізу власної педагогічної діяльності, до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання і саморозвитку.

Програмні результати

ПРН10. Вміти використовувати різноманітні ресурси для пошуку потрібної інформації, критично аналізувати й опрацьовувати інформацію з метою використання її у сфері професійної діяльності.

ПРН13. Демонструвати знання основ філософії, педагогіки, психології, що сприяють розвитку загальної культури й соціалізації особистості, в обов'язку, необхідному для розуміння причинно-наслідкових зв'язків у розвитку особистості, суспільства й уміння їх використовувати у професійній і соціальній діяльності.

4. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Природа особистості та часові можливості життєздійснення

Тема 1. Соціально-психологічна природа особистості.

Поняття про особистість. Співвідношення понять «людина», «особистість», «індивід», «індивідуальність». Теорії особистості. Структура особистості. Спрямованість особистості (потреби, мотиви, інтереси, цінності, ідеали, переконання). Самосвідомість та «Я-концепція». Життєвий світ особистості. Життя, як історія наратив. Шлях життя. Поняття життєвого досвіду особистості. Роль криз в особистісному зростанні. Особливості життєвого вибору особистості.

Тема 2. Час життя і можливості життєздійснення.

Час біологічний, соціальний та психологічний. Минуле, теперішнє, майбутнє. Психологічний вік. Можливості прогнозування і планування майбутнього. Життєві домагання як механізм самоздійснення особистості. Смыслова сфера особистості. Життєві завдання особистості. Мистецтво життєтворчості особистості і способи керівництва часом життя.

Змістовий модуль 2. Природа повсякденності та психологічний простір особистості

Тема 3. Психологічний простір особистості.

Значущі інші у розвитку особистості. Соціалізація та індивідуалізація. Плюси і мінуси конформності. Спільноти, до яких належить особистість. Значення референтної групи для особистості. Роль, статус, позиція. Феномен лідерства. Соціальні установки особистості. Екстраверсія та інтроверсія. Самотність і потреба приватності. Альтруїзм та просоціальна поведінка. Симпатія, прив'язаність, дружба, кохання.

Тема 4. Соціальна психологія повсякденності.

Природа повсякденності. Повсякденність як особистісне середовище. Потреба у буденності та небуденності. Психологія приватного життя. Особливості буденного дискурсу і сюжети повсякденності. Способи інтерпретації повсякденного досвіду. Умови формування повсякденних інтерпретаційних комплексів.

Тема 5. Соціально-психологічні виміри ставлення особистості до себе.

Ставлення до себе як опосередкування ставлення до часу і простору свого життя. Поняття самосвідомості та інтроспекція як метод її дослідження. Рівні самосвідомості. Рефлексивна активність особистості. Соціально-психологічна природа самооцінювання. Параметри самооцінки та її статево-вікова динаміка. Образ «Я».

Змістовий модуль 3. Особистісний потенціал в контексті гендерних особливостей

Тема 6. Соціальна психологія індивідуальності.

Індивідуальність у соціумі. Суспільні стереотипи та прийняття соціумом індивідуальної своєрідності. Молодіжна субкультура як чинник формування індивідуальності. Характер і особистість. Когнітивна складність та когнітивний стиль особистості. Дисгармонійні життєві світи. Життєва некомпетентність. Особливості маніпулятивного впливу. Агресія та насильство. Девіантна поведінка та маргінальна особистість.

Тема 7. Соціальна стать: особистість жіноча і чоловіча.

Стать і культура. Поняття «стать» і «гендер» у психології особистості. Психологічна стать як матриця світобудови. Етапи формування жіночого і чоловічого світів. Джерела гендерних відмінностей. Чоловіки і жінки очима суспільства. Андрогінність як антитеза гендерної поляризації. Особливості гендерних наративів. Гендерні інтерпретації життєвого досвіду.

Тема 8. Самоактуалізованість і особистісне зростання.

Здоров'я індивіда і особистості. Особистісний потенціал. Здібності, обдарованість, таланти. Потреба у досягненнях та життєвий успіх. Соціальний інтелект та емоційна культура. Самоактуалізованість і особистісне зростання. Особистісна самоефективність. Здатність до опанування та стратегії подолання.

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	денна форма				
	усього	у тому числі			
		лекції	практичні	лабораторні	самостійна робота
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1. Природа особистості та часові можливості життєздійснення					
Тема 1. Соціально-психологічна природа особистості	14	4	2		8
Тема 2. Час життя і можливості життєздійснення	11	2	2		7
Змістовий модуль 2. Природа повсякденності та психологічний простір особистості					
Тема 3. Психологічний простір особистості	11	2	2		7
Тема 4. Соціальна психологія повсякденності	11	2	2		7
Тема 5. Соціально-психологічні виміри ставлення особистості до себе	11	2	2		7
Змістовий модуль 3. Особистісний потенціал в контексті гендерних особливостей					
Тема 6. Соціальна психологія індивідуальності	11	2	2		7
Тема 7. Соціальна стаття: особистість жіноча і чоловіча	11	2	2		7
Тема 8. Самоактуалізованість і особистісне зростання	10	2	2		6
Усього годин	90	18	16		56

6. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Особистість в контексті сучасних персонологічних теорій	2
2	Життєвий світ як історія розвитку особистості	2
3	Сприймання часових вимірів через призму життєвих домагань та смислової сфери особистості	2
4	Особливості буденного дискурсу і сюжети	2

	повсякденності	
5	Соціально-психологічна природа самооцінювання	2
6	Розмаїття життєвих світів особистості	2
7	Психологічна стать як матриця світу побудови	2
8	Особистісний потенціал та можливості особистісного зростання	2
	Усього	16

7. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Порівняльний аналіз теорії особистості (на вибір)	8
2	Можливості прогнозування та планування майбутнього	7
3	Співвідношення соціалізації та індивідуалізації особистості	7
4	Повсякденність як особистісне середовище	7
5	Соціально-психологічна природа самооцінювання	7
6	Дисгармонійні життєві світи	7
7	Джерела гендерних відмінностей	7
8	Соціальний інтелект та емоційна культура	6
	Усього	56

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПІД ЧАС САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ НА СЕМІНАРСЬКИХ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ

1-2 бали – студент виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, може поверхово аналізувати події, процеси, явища і робити певні висновки; відповідь його правильна, але недостатньо осмислена; самостійно відтворює більшу частину навчального матеріалу; відповідає за планом, висловлює власну думку щодо теми, вміє застосовувати знання для виконання за зразком; користується додатковими джерелами.

3 бали – знання студента є достатньо ґрунтовними, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, логічно висвітлює події з точки зору смислового взаємозв'язку, уміє аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв'язки та залежності між явищами, фактами, робити висновки, загалом контролює власну діяльність. Відповідь повна, логічна, обґрунтована, але з деякими неточностями. Студент виявляє вміння рецензувати відповіді інших та опрацьовувати матеріал самостійно.

4 бали – студент володіє глибокими та міцними знаннями, здатний використовувати їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та протиріччя процесів; робить аргументовані висновки; критично оцінює окремі нові факти, явища, ідеї; використовує додаткові джерела та матеріали; самостійно визначає окремі цілі власної учбової діяльності; вирішує творчі завдання; відрізняє упереджену інформацію від об'єктивної; здатен сприйняти іншу позицію як альтернативну.

5 балів – студент має системні, дієві знання, виявляє творчі здібності у навчальній діяльності, користується широким арсеналом засобів-доказів своєї думки, вирішує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; вміє ставити й розв'язувати проблеми, самостійно здобувати та використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї; самостійно виконує науково-дослідну роботу; логічно і творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої обдарування та нахили.

8. Індивідуальні навчально-дослідні завдання

1. Соціально-психологічне підґрунтя розвитку особистості.
2. Історія життя як наратив.
3. Життєвий досвід особистості.
4. Роль криз в особистісному зростанні.
5. Особливості життєвого вибору особистості.
6. Співвідношення біологічного, соціального та психологічного часу життя.
7. Можливості прогнозування і планування майбутнього.
8. Життєві домагання як механізм самоздійснення особистості.
9. Способи керівництва часом життя.
10. Феномен лідерства у соціумі.
11. Специфіка соціальних установок особистості.
12. Роль значущих інших у розвитку особистості.
13. Повсякденність як особистісне середовище.
14. Потреба у буденності та небуденності.
15. Психологія приватного життя.
16. Соціально-психологічний контекст святковості.
17. Ставлення до себе як опосередкування ставлення до часу і простору життя.
18. Статєво-вікова динаміка самооцінки.
19. Процес формування «Я-концепції».
20. Стать і гендер у психології особисті.
21. Етапи формування жіночого і чоловічого світів.
22. Джерела гендерних відмінностей.
23. Потреба у досягненнях та життєвому успіху.
24. Соціальний інтелект та емоційна культура.
25. Життєстійкість та стратегії подолання перешкод.

Порядок подання та захист ІНДЗ

1. Звіт про виконання ІНДЗ подається у вигляді реферату, презентації тощо.
2. ІНДЗ подається викладачу не пізніше ніж за 2 тижні до підсумкового контролю або завершення семестру.
3. Оцінка за ІНДЗ виставляється на заключному занятті (семінарському, практичному) на основі попереднього ознайомлення викладача зі змістом ІНДЗ. Можливий захист завдання шляхом усного звіту студента про виконану роботу або презентації.
4. Оцінка за ІНДЗ враховується при виведенні підсумкової оцінки з навчального курсу. Максимальна кількість балів – 20.

Критерії оцінювання ІНДЗ

При розробленні критеріїв оцінки за ІНДЗ береться за основу повнота і правильність виконання завдання, ступінь усвідомлення та розуміння студентом навчального матеріалу проблемного характеру; враховується здатність студента диференціювати, інтегрувати та уніфікувати отримані знання, застосовуючи наукову термінологію; уміння здійснювати самостійний пошук та використання додаткового матеріалу для глибокого, логічного і творчого аналізу вивченого; уміння творчо застосовувати теоретичні знання при виконанні практичних завдань; мовленнєве оформлення відповіді тощо.

1 бал – студент має початковий рівень знань і не виявляє інтерес до навчального матеріалу; механічно відтворює зміст відповідного параграфу підручника/посібника; копіює певне завдання без будь-яких власних висновків та узагальнень;

2 бали – студент виявляє первинний інтерес до навчального матеріалу; має фрагментарні навички в роботі з підручником, але самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі; здатен давати відповіді на прості, стандартні запитання;

3 бали – студент знає близько половини навчального матеріалу і здатний відтворити його відповідно до тексту підручника або пояснень викладача; описує явища, процеси без пояснень їх причин; за допомогою викладача здатен відтворити їх послідовність, але слабо орієнтується в поняттях;

4 бали – студент знає більше половини навчального матеріалу, розуміє основний навчальний матеріал, але відтворює його з помилками та неточностями; здатен з помилками й неточностями дати визначення основних понять; відповіді на додаткові питання непослідовні та нелогічні;

5 балів – студент має стійкі навички роботи з текстом підручника; може самостійно оволодіти більшою частиною навчального матеріалу; формулює поняття, наводить приклади, підтверджує висловлене судження одним-двома аргументами; здатен за необхідності використовувати наочні матеріали;

6 балів – студент виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу; може поверхово аналізувати події, процеси, явища і робити певні висновки; відповідь його правильна, але недостатньо осмислена;

7 балів – студент самостійно відтворює домінуючу частину навчального матеріалу; відповідає за планом, висловлює власну думку щодо теми, вміє застосовувати набуті знання при розв'язуванні психологічних задач; користується додатковими джерелами;

8 балів – студент правильно і логічно відтворює навчальний матеріал; розуміє основоположні теорії та факти, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; вміє застосовувати засвоєний матеріал у стандартних ситуаціях;

9 балів – студент вміє наводити окремі власні приклади на підтвердження певних теоретичних положень; самостійно користується додатковими джерелами; свідомо контролює власні навчальні дії; правильно використовує термінологію; складає таблиці та схеми;

10-11 балів – знання студента є достатньо повними; він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, логічно описує певні явища з точки зору їх смислового взаємозв'язку; відповідь повна, логічна, обґрунтована, але з деякими фрагментарними неточностями;

12-13 балів – студент вміє аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв'язки та залежності між явищами та фактами, розглядати виявлені закономірності, робити самостійні висновки; загалом належною мірою контролює власну учбову діяльність;

14-15 балів – студент володіє глибокими та міцними знаннями, здатен використовувати їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та протиріччя процесів; робить аргументовані висновки; критично оцінює окремі нові факти, явища, ідеї; використовує додаткові джерела та матеріали;

16-17 балів – студент самостійно визначає окремі цілі власної учбової діяльності; вирішує творчі завдання; відрізняє упереджену інформацію від об'єктивної; здатен сприйняти іншу позицію як альтернативну щодо власної;

18-19 балів – студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності, користується широким арсеналом засобів-доказів своєї думки, вирішує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ;

20 балів – студент вміє ставити й розв'язувати проблеми, самостійно здобувати та використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї; самостійно виконує науково-дослідну роботу; логічно і творчо викладає матеріал у будь-якій формі; активно розвиває свої обдарування та нахили; вільно висловлює перспективи у відповідній сфері досліджень.

9. Методи навчання

Лекції, пояснення, розповідь, бесіда, інструктаж, дискусія, диспут, інтерактивні вправи, ілюстрації, відеометод, дискусія, творчі завдання.

10. Методи контролю

Усне та письмове опитування, контрольні роботи, поточне тестування, оцінка за індивідуальне навчально-дослідне завдання, підсумковий тест.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота										
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2			Змістовий модуль 3			Тест	ІНДЗ	Сума
Теми										
1	2	3	4	5	6	7	8			
5	5	5	5	5	5	5	5	40	20	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
67-74	D	задовільно	
60-66	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Критерії оцінювання за національною шкалою

Оцінка А «5» («відмінно») (90–100): студент виявляє міцні, глибокі та системні знання навчально-програмованого матеріалу; відповідь студента повна, правильна, логічна, містить аналіз, систематизацію, узагальнення навчального матеріалу; демонструє вміння самостійно знаходити та користуватися джерелами інформації, критично оцінювати окремі нові факти, явища, ідеї, встановлювати причинно-наслідкові та міжпредметні зв'язки, робити аргументовані висновки; користується широким арсеналом засобів доказів власної думки, вирішує складні проблемні завдання; виявляє варіативність мислення і раціональність у виборі способів розв'язання практичних завдань; творчо застосовує професійні вміння і навички; вміє пов'язати теорію з практикою; володіє культурою викладу інформації, мова студента грамотна.

Оцінка В «4» («добре») (82–89): студент виявляє міцні, повні, ґрунтовні знання навчально-програмованого матеріалу; демонструє розуміння основоположних теорій і фактів, вміння аналізувати, порівнювати та систематизувати інформацію, встановлювати зв'язок з обраною професією та робити висновки; використовує загальновідомі докази у власній аргументації; вільно застосовує матеріал у стандартних ситуаціях; відповідь студента в цілому правильна, логічна та достатньо обґрунтована, однак при відповіді та виконанні практичних завдань допускає несуттєві помилки; рівень мовленнєвої культури відповідає загальноприйнятим нормам.

Оцінка С «4» («добре») (75–81): студент виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, проте його знання недостатньо глибокі та осмислені; відповідь на рівні загальних уявлень про предмет; демонструє деяке порушення логічності й послідовності викладу матеріалу; виявляє вміння частково аналізувати навчальний матеріал, порівнювати та робити певні, але неконкретні й неточні висновки; не вміє пов'язати теоретичні положення з практикою; має фрагментарні навички в роботі з джерелами інформації; виявляє невисоку культуру викладу знань.

Оцінка Д «3» («задовільно») (67–74): студент фрагментарно відтворює незначну частину навчального матеріалу; має нечіткі уявлення про об'єкт вивчення; виявляє елементарні знання фактичного матеріалу; викладає матеріал уривчастими реченнями, при відповіді допускає суттєві помилки, які не здатен виправити після коректування запитань; недостатньо володіє розумовими операціями; відсутні уміння і навички у роботі з джерелами інформації; не вміє логічно мислити та викласти свою думку.

Оцінка Е «3» («задовільно») (60–66): має мінімально достатні знання з дисципліни, зі значними помилками; у загальному недостатньо орієнтується у теоретичних ключових поняттях змістового модуля, теми; не досить впевнено, з суттєвими помилками застосовує знання у практичних ситуаціях.

Оцінка F «2» (35-59) (з можливістю повторного складання): студент не має мінімально достатніх знань з дисципліни; погано або зовсім не орієнтується у теоретичних ключових поняттях змістового модуля, теми; не виявляє навичок застосування знань у практичних ситуаціях; демонструє; не виявляє творчі уміння застосування знань, навичок у навчально-дослідній та практичній діяльності.

Оцінка FX «2» («незадовільно») (0–34) (з обов'язковим повторним курсом): не має мінімально достатніх знань з дисципліни; погано або зовсім не орієнтується у теоретичних ключових поняттях змістового модуля, теми; не виявляє навичок застосування знань у практичних ситуаціях.

12. Методичне забезпечення

Навчально-методичного забезпечення, періодичні видання, посібники, мультимедійні презентації за змістом тем.

13. Рекомендована література

Базова

1. Коpecь Л. В. Психологія особистості: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – 2-ге вид. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – 458 с. – Бібліогр.: с. 448-449.
2. Москаленко В.В. Соціальна психологія: Підручник. – К., 2005.
3. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: У 2-х кн. – Кн.1: Соціальна психологія особистості і спілкування. – К., 2004.
4. Титаренко Т.М. Життєвий світ особистості: у межах і за межами буденності. – К., 2003.
5. Титаренко Т.М. Сучасна психологія особистості: Навч. посібник. 2-е вид. – К.: Каравела, 2013. – 372 с.
6. Яблонко В.Я. Психолого-педагогічні основи формування особистості: Навч. пос. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 220 с.

Допоміжна

1. Боднар М.Б. Етнопсихологічні особливості самоактуалізації студентської молоді. – Кременець. – 2007.
2. Данільченко Т.В. Психологія статі: Навчальний посібник. – Ніжин, 2006.
3. Завгородня О.В. Психологія художньо обдарованої особистості: гендерний аспект. – К., 2007.
4. Наративні психотехнології / За ред. Н.В. Чепелевої. – К., 2007.
5. Особистісний вибір: психологія відчаю та надії / За ред. Т.М. Титаренко. – К., 2005.
6. Психологічні закономірності розвитку духовної особистості: монографія / М. Й. Боришевський, О. В. Шевченкор, Н. Д. Волордарська та ін. За загальною редакцією М. Й. Боришевського. – К.: Педагогічна думка, 2011. – 200 с.
7. Титаренко Т.М. Життєві кризи: технології консультування. У 2-х частинах. – К., 2007.

14. Інформаційні ресурси

1. <http://www.nbuv.gov.ua/> (Сайт Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського)
2. <http://www.psyh.kiev.ua> (Електронний вісник психології і педагогіки Інституту психології та соціальної педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка)
3. <http://psi.webzone.ru/index.htm> - інтерактивний психологічний словник.
4. <http://www.psychology.ru> – новини, електронна бібліотека, тести-он-лайн, форуми.
5. <http://psychology.net.ru> – новини психології, публікації та книги, тести, форум і чат.
6. <http://psy.piter.com/library> - електронна бібліотека психологічної літератури.